

HİTLER ALMANYASI'NIN YAYILMACI POLİTİKASI VE İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI (1932-1945)

Aziz TUTSAK*

Özet

İkinci Dünya Savaşı gerek savaş teknolojileri, gerekse kapsadığı alan bakımından kendisine kadar gelen tüm savaşlardan farklı olmuştur. İkinci Dünya Savaşı'na ise Almanya'nın revizyonist ve dışlanmışlık hissi neden olmuştur. Almanya'nın başına Hitler gibi yayılmacı, saldırgan ve ırkçı birinin geçmesi Avrupa bölgesini adeta patlamaya hazır bir bomba haline getirmiş ve nihayetinde de bu bomba 1939 yılında patlamıştır.

Bu çalışma da Hitler Almanya'nın yayılmacı politikaları ve İkinci Dünya Savaşı incelenmiştir. Hitler Almanya'nın ve savaşı başlatan nam'ı değer Führer'i olan Hitler'in düşünce dünyası, ırksal mantalitesinin kökenleri, Üçüncü Reich İmparatorluğu hayali ve yeniden biçimlendirdiği Alman Nasyonal Sosyalist İşçi Parti'sinin örgütsel yapısı incelenmiştir.

Ayrıca bu saldırganlığın yol açtığı kitlesel ve teknolojik olarak en büyük savaş görülen İkinci Dünya Savaşı'nın kökenleri ve seyri ele alınmıştır. Esasen İkinci Dünya Savaşı'na Birinci Dünya Savaşı'ndan kalan sorunlar veya getirdiği yeni sorunlar ile bunların neden olduğu gelişmeler oluşturmaktaydı. Nitekim 1919 Versailles anlaşmasının oluşturduğu statükoya tepkiler başlamıştır. Böylece, özellikle statükocu devletler ile revizyonist devletler arasındaki ekonomik, siyasi ve askeri çekişmelerin başlaması, İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasına neden olmuştur.

Anahtar Kelimeler: İkinci Dünya Savaşı, Nazi Partisi, Hitler Almanya'sı, Antisemitizm, Nazi İdeolojisi, Alman Emperyalizm.

EXPANDING POLICY OF HITLER'S GERMANY AND THE WORLD WAR II (1932-1945)

Abstract

The World War II has been different from the war technologies, and from all the wars that came up to it in terms of the area it covers. On the other hand feeling of revisionism and exclusion of Germany caused The World War II. While Germany being ruled by Hitler, who was expansionist, aggressive and racist, Germany made the European region a bomb ready to explode, and eventually this bomb exploded in 1939.

This study examines the expansionist policies of Hitler Germany and the World War II. The world of thought, the roots of his racial mentality, the dream of the 3rd Reich Empire, and the organizational structure of German National Socialist Party that he had reformed of Hitler also known as Führer who started the Hitler Germany and the war have been examined.

In addition, the roots and progress of the World War II caused by this aggression, and which was seen as the biggest war as massive and technologically widespread warfare was dealt with. In fact, the problems that were inherited from the World War I or the problems that it brought and the progress caused by these formed the World War II. As a matter of fact, reactions against the status quo that the 1919 Versailles treaty caused were triggered. Thus, the beginning of economic, political and military conflicts, especially between the status quo states and the revisionist states, caused to the beginning of the World War II.

Keywords: World War II, Party Of Nazi, Germany Of Hitler, Anti-Semitism, Ideology Of Nazi, Imperialism Of Germany.

* Yüksek Lisans Öğrencisi, aziztutsak@gmail.com

GİRİŞ

Hitler ve Almanya'sı revizyonist ve saldırgan tavırları ile büyük bir savaşa neden olmuş ve milyonlarca insanın ölümüne neden olmuştur. Bu savaşın çıkmasının temelinde ise elbette ki Hitler'in ırkçı, antisemitik düşünceleri ve yaşam alanı idealleri etkili olmuştur. Hitler Almanya'da tek hakim kuvvetti ve sözleri yasaydı. Hitler'in Alman siyasetinde başa gelmesindeki en büyük etkenler ise Versailles Anlaşması'ndan mutsuz olan bir Almanya'nın olması ve 1929 Büyük Ekonomik Buhan etkilidir. Hitler, Almanların Tanrı tarafından seçilmiş bir ari ırk olduğuna inanıyor ve bu ari ırkın yaşam alanı için Avrupa'nın tamamının fethedilmesi gerektiğine inanıyordu. Fransa'yı ebedi düşman, Rusya'yı ise sömürülmesi gereken bir hammadde yatağı olarak görüyordu. Bu düşünceler Almanya'nın İkinci Dünya Savaşı'nı başlatmasına neden olmuştur. İkinci Dünya Savaşı'nda yaklaşık 40 milyon ölmüştür ve güç dengesi Avrupa'dan Amerika'ya kaymıştır. Ülke ekonomileri savaştan büyük darbe almıştır. Tüm Avrupa'yı fethetme hayalleri kuran Almanya, savaş sonrasında dört parçaya ayrılmıştır. Savaş esnasında yapılan konferanslarda da günümüz uluslar arası ilişkiler yapısı şekillenmiş ve Soğuk Savaş'ın belirtileri ortaya çıkmıştır.

1. NAZİ İDEOLOJİSİNİN ORTAYA ÇIKIŞI

1.1. Nazi İdeolojisinin Tarihi

Alman nasyonal sosyalizmini eleştirenler, uzun bir süre Üçüncü Reich ve sonrasında Nazilerin bir ideolojisi olduğu fikrini dikkate almamışlardır. Nasyonal sosyalizm, liberalizmden Marksizm'e, popülizmden anarşizme kadar Avrupa siyasi düşüncesinin büyük sistemleriyle kıyaslandığında, mantıksal bir tutarlılığa sahipmiş gibi görünmemiştir (Caplan, 2012: 24).

İngiliz tarihçi Alan Block gibi Hitler'in ilk ciddi biyografilerini yazanlar, Nazi liderini hiçbir tutarlı ilkesi olmayan, eğer amaçlarına hizmet etmiyorsa, hiçbir fikri ve politikayı dikkate almayan iktidara aç bir fırsatçı olarak göstermişlerdir. Nasyonal sosyalizme ideoloji demek, ona gereksiz ve hak etmediği bir saygınlık atfetmek anlamına gelmekteydi (Artuç, 1984: 24).

Hitler 1938 yılının Kasım ayında gelecekte bir gün Almanya'nın entelektüellerini imha edeceğini de söylemiş ve hatta bu sözü ünlü olmuştur. Önde gelen Nazilerden Alfred Rosenberg 1930'da basılan "The Myth of the Twentieth Century" adlı kitabında Nazi politikalarına bir bakıma teorik bir temel kazandırmaya çalışmıştır (Jacobsen, 1989: 53).

Özellikle İkinci Dünya Savaşı sırasında, müttefik propagandacıların nezdinde Nazizm, içinde herhangi bir fikir barındırıyor olsa bile, bu fikirler Alman kültürünün ve siyasetinin içinde orta çağlardan, belki de daha öncesinden beri yaygın olarak var olmuş önyargıların ve varsayımların güncellenmiş versiyonlarından başka bir şey değildir şeklinde görülmüştür. İngiliz tarihçi Butler, örneğin Nazi düşüncesinin izlerini seçerek kullandığı bazı alıntılarla, Luther'den Nietzsche'ye ve daha da ötesine gidip neredeyse her Alman filozofunda ve yazarında Nazi düşüncesinin izlerini aramıştır. Herder ve romantiklerden itibaren bunlardan biri, hatta pek çoğu, halkın büyük bir lidere biat etmesi gerektiğine, Alman ırkının üstünlüğüne, gücün haklardan üstün olduğuna, Yahudilerin iblis mizaçlı olduklarına inanmışlar ve bunların hepsi Nazi ideolojisinin temel bileşenlerini oluşturmuştur (Caplan, 2012: 26).

Aslında Nazizm siyasi bir hareket olarak ortaya çıkışının ilk yıllarında Alman siyasetinin aşırı ucunda kalmış, 1928 genel seçimlerinde yüzde 2,6 oy alabilmiştir. Halkı, Nazilerin Almanya'nın sorunlarına çare bulacağına sonuçta ikna eden ise, seçimlerden sonraki yıllarda Almanya'yı diğer ülkelerden daha sert vuran dünya ekonomik buhranının etkileridir (Kılıç, 2009: 35).

Nazi Partisi'nin Weimar Cumhuriyeti'nin çöküş yıllarında çekim merkezi olması ve sonunda 1933'te kendisini iktidara taşıyan kitlesel desteği yakalaması, kısmen her türlü seçmene her şeyi vaat eden programlarının muğlaklığından kaynaklanmıştır. Nazilerin 1930'lardaki herkesi şaşırta seçim zaferlerini inceleyenler, Nazilerin Alman seçmenlerinin üçte birini davalarına kazanmayı başardıklarında, bu başarının özgül alanlardan bilinçli olarak kaçınma, durmak bilmez bir dinamizm ile odaklanılmışlığın karışımını yansıtan bir imaj, sürekli vurgulanan bir ulusal yenilenme ve ekonomik toparlanma vaadi ile Weimar Cumhuriyeti'nin son yıllarda yaşanan şiddet ve istikrarsızlığın ardından sosyal barışı ve düzeni yeniden kurmayı söz vermelerinden kaynaklandığı konusunda hem fikir olmuşlardır (Kershaw, 2007: 58).

1.2. Nazi Antisemitizminin Kökenleri

Nazi düşüncesinin esin kaynağının ardında, "Hitler'e fikir veren adam" olarak şu ya da bu düşünürün olduğuna dair birçok iddia olmasına rağmen, bu iddialar, çok azı belirli bir kişinin etkisine indirgenebilecek pek çok farklı kaynaktan beslenen Nazi ideolojisinin elektrik mizacını yanlış anlamak demektir. On dokuzuncu yüzyıl sonu entelektüel tarihinde, Hitler ve Naziler tarafından 1920'lerde yapılan sentezi oluşturacak fikirleri başlatan bir dizi an bulunmaktadır. Bunların ilki, antisemitizmin doğasındaki değişimdir. Hıristiyan antisemitizmi yaklaşık iki bin yıl boyunca Yahudilere karşı ayrımcılığa, pogromlara ve cinayetlere yol açmıştır. Ancak bu nefretin nedeni tamamen Yahudilerin Hıristiyan olmamalarından kaynaklanmaktadır (Hannah, 2012: 48).

Ancak on dokuzuncu yüzyılda, Avrupa'nın denizaşırı imparatorluklarının uçsuz bucaksız yayılımı, bu uluslarda giderek artan bir ırksal üstünlük duygusunun oluşmasına yardımcı olmuştur. "İnsan Irklarının Eşitsizliği Üzerine İncelemeler (1856)" adlı eserinde Gobineau, Kuzey Avrupalıların iddia ettiği üzere sahip oldukları ırksal üstünlüklerini ancak diğer ırklarla karışmayı reddederek koruyabileceklerini öne sürmüştür (Giddens, 2008: 533). 1870 yılında Alman yazar Wilhelm Marr, bu fikirleri almış ve yaşadığı mali zorluklarla, sorunların sorumlusu olarak gördüğü Yahudilere karşı kişisel nefretinden kaynaklanan fikirlerini haklı çıkarmak için kullanmıştır. Kişisel sorunlarını dünya tarihinin ilkeleri mertebesine çıkaran Marr, Alman geleneklerinin modern sanayi ve finans grupları tarafından hakir görüldüğünü, bunlarında zaten bütün amaçları dünyayı ele geçirmek olan Yahudilerin icatları olduğunu açıklamıştır. Antisemitizm terim icat eden de zaten Wilhelm Marr'dır. Bu tür fikirler, 1887'de yayımlanan "Handback of the Jewish Question" adlı eserinde, bu kez de Yahudilerin sosyal ve siyasi düzene karşı tehdit oluşturan gizli devrimci grupların arkasında olduğunu öne süren Theodor Fritsche gibi popüler yazarlar tarafından da benimsenmiştir. Bu yazarlara göre, Yahudiler bir dini grup değil, ırktırlar. Hıristiyanlığa dönmüş olmaları karakterlerinin özünde hiçbir değişiklik yapmamıştır (Caplan, 2012: 32).

İrksal antisemitizmin 1873 yılındaki ekonomik çöküntü ve onu izleyen bunalım sırasında, birçok zanaatkarın ve işadınının kendilerini bir türlü anlayamadıkları büyük finansal güçlerin insafına terk edilmiş hissettikleri dönemde ortaya çıkması hiç de tesadüf görülmemiştir.

Avusturyalı bir sosyalistin belirttiği gibi antisemitizm bir bakıma ‘‘aptalların sosyalizmi’’ olarak görülmüştür (Oğuz, 2011: 63).

Almanların ve belki de İskandinavların ırksal tanımını yaparken ‘‘ari’’ terimini ilk popülerleştiren kişi Schemann olmuştur. Houston Stewart Chamberlain ise, Almanların ve Yahudilerin bütün dünyadaki yegane saf ırk olduklarını öne sürmektedir. Almanlar manevi ve kahraman, Yahudiler ise maddi ve mekanik olarak nitelendirilmişlerdir. İkisinin arasındaki mücadele dünya tarihinin ana damarını oluşturmuştur. Chamberlain bu savın yan ürünü olarak, Hıristiyanlığın Yahudi kökenli olmadığını, özü itibariyle Cermen olduğunu da ileri sürmüştür (radikal.com.tr).

Hitler’e göre, Yahudiler çok büyük, dünya çapında bir komplo kurmuşlar ve ari ırkla girdikleri mücadelede dünya çapında üstünlük sağlamışlardır. Bir yandan büyük iş ve finans çevreleriyle, bir yandan da sosyalist, devrimci ve liberal güçlerle Alman ırkını kendi içinde bölmüşlerdir. Yahudilerin çoğu kültürel olarak da sosyal olarak da muhafazakar yapıdaydılar. Yahudilerle Hıristiyanlar arasındaki evlilik oranları yüksekti ve Yahudi azınlık topluma her bakımdan uyum sağlamıştır. Bu durumların hiç biri, müthiş bir fanatiklikle Almanya’nın felaketten ancak Yahudilerin vatandaşlıktan çıkarılması, işlerinden atılması ve hatta mümkünse ister açık ister kandırılarak Almanya’yı topluca terk etmelerini sağlayarak kurtulabileceğine inanan aşırı antisemitlerin paranoyak dünya görüşünü benimsemeye yetmemiştir (Hannah, 2012: 78). Antisemitizm, daha çok, Marr, Chamberlain, Schönerer ve Hitler gibi aşırıların hissettikleri nefret ve kızgınlığı yaymak için kullandıkları bir araç olmuştur. Bu kişiler için ‘‘Yahudi’’ korktukları ve nefret ettikleri her şeyi temsil etmekteydi (Artuç, 1984:41).

1.3. İlk Naziler ve Nazi Partisinin Siyasi Örgütü

Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi’nin kökleri, 35 yaşında bir çilingir ve savaş gazisi olan Anton Drexler’in 1919 yılının Ocak ayında Münih’te kurduğu Alman İşçi Partisi’ne (DAP) dayanmaktadır. Drexler’e göre milliyetçiliğin amacı, dışarıdaki Yahudiler ve uluslar arası sermaye tarafından gerçekleşmesi sürekli olarak engellenen sosyalizmi kurmaktır. Drexler dünya görüşünü ‘‘nasyonal sosyalizm’’ olarak tanımlamıştır. Hitler, daha ilk ziyaretinde, DAP tarafından 12 Eylül 1919’da düzenlenen bir akşam toplantısında konuşma yapmış ve Drexler’in daha sonra ‘‘Bombenerflog’’ (bomba gibi bir başarı) diye tanımlayacağı bir başarı kazanmıştır. Hitler, 1919 yılının Aralık ayında DAP’a katılmıştır. Kendini kitlelerin milliyetçileştirilmesi, Almanların ırksal üstünlüğünü beslemeye muktedir güçlü bir devlet olarak hareketlendirilmesi, içindeki yıkıcı unsurların yok edilmesi ve Almanya’nın bir dünya gücü olabilmesi için dış düşmanlarına karşı direnmesi için çalışmaya vermiştir. Bunun anlamı işçileri ulus çatısı altında toplamak ve Yahudileri dışlamaktır (Passmore, 2014: 55).

Devrim, daha önce pasif kalmış ya da susturulmuş işçi sınıfı ile orta sınıf seçmenlerin memleket meselelerinde seslerini duyurma ve iktidarı paylaşma taleplerini teşvik etmiştir. 1918-1919 yılları arasında Drexler’in DAP’ı gibi diğerleri ise, yeni ulusal ve sosyal alternatifler oluşturmak, bu yolda da işçi sınıfı siyaseti içinde antisemitik milliyetçiliği yaymak için ortaya çıkmışlardır (Fullbrook, 2011: 87).

Bunların en büyüğü gevşek bir şekilde örgütlenmiş olan Deutschvölkisches Schutz- und Trutz-Bund (Alman Völkisch Savunma ve Muharebe Birliği) olmuştur. Bu grupların çevresinde ise ulusun yenilenmesi için çalışan çok sayıda yurtsever, sosyal ve spor grupları

toplanmıştır. Hiçbirinin resmi bir programı olmamasına rağmen, hepsi politik olmuşlardır. Sosyalistlere ve cumhuriyetçi solculara karşı gayet bilinçli ve geniş bir kültür savaşı açmışlardır (Artuç, 1984: 73).

1921 Temmuz’undan sonra Hitler’in tartışmasız liderliğinin altında, adını değiştirerek Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi halini alan DAP, bir tartışma kulübü olmaktan çıkarak maksimum propaganda ile siyasi bir harekete dönüşmüştür. Parti yavaş yavaş hem örgütsel hem de ideolojik olarak ulusallaşmıştır (Mazower, 2013: 91).

Nazi Partisi hem işçi sınıfına hem de burjuva Almanlarına hitap etme peşinde olmuştur. Almanya’nın kurtuluşu ve savaş sırasında sosyal bütünlüğün korunması ise sınıflar arası işbirliği ile mümkün gözükmekteydi. 1922 yılında, parti sempaticisi bir profesörün tanımıyla “asker ve devrimci olanın, ulusal ve sosyal olanın tuhaf bir karması” olan nasyonal sosyalistler, Bavyera’daki en geniş yurtsever hareket olmuştur. Parti’nin önemli müttefikleri Rudolf Hess, Fırtına bölüğü komutanı Ernst Röhm ve parti gazetesinin editörlüğünü yapan Gottfried Feder’dir. Bu isimlerin, Hitler ile yaptıkların görüşmeler, 1923 Kasım’ındaki darbe girişiminin temellerini atmıştır (Caplan, 2012: 43).

1923 “birahane” darbesi sırasında, Nasyonal Sosyalist Parti’nin hem gücü hem de zaafı ortaya çıkmıştır. Hitler’in partisi, cumhuriyeti yıkmak ve Mussolini’nin bir yıl önceki “Roma’ya yürüyüş” çizgisinde bir ulusal direniş hükümeti kurmak isteyen her türlü gizli gruba çekici gelen bir ortak olmuştur. Sonuç olarak, 1923 yılının “Alman sonbaharında” ufukta beliren bir içsavaş değil, İmparatorluk Ordusu ile diktatörce bir iktidara sahip Genel Eyalet Komiseri Gustav Ritter von Kahr başkanlığındaki Bavyera hükümeti tarafından desteklenen çok daha dar kapsamlı bir hükümet darbesidir (Kershaw, 2007: 101).

Sorun, parti ile devlet arasındaki ilişkinin nasıl kurulacağı, devletin idari verimlilik niteliği ile Nazi Partisi’nin ideolojik fanatizminin ve siyasi dinamizminin nasıl birleştirileceği olmuştur (Oğuz, 2011: 69).

Parti bürosunun çekirdeği iki departmandan oluşmaktadır. II. Departman parti işlerine bakıyor, III. departman ise devlet işleriyle ilgileniyordu. Bormann bu departmanlar arasında kapsama alanı daima büyüyen, politiklardan sorumlu masalar oluşturmuştur. III. departman yetkisini 1934 ve 1935 yılında yayımlanan ve Hess’e iki konuda büyük güç sağlayan Hitler kararnamelerinden almıştır (Caplan, 2012: 63).

Nazilerin 1930’larda yaptıkları hamle, 1920’lerin siyasi hareketlilik zeminine yerleştirdince, daha açıklanabilir bir nitelik kazanmıştır. Milliyetçi mahalleler, aktif yeniden tanımlama faaliyetinin merkezinde yer alıyor, sosyal demokratlara karşı örgütleniyor, halk birliği idealinin yerel versiyonlarını oluşturuyor ve ekonomik çıkarlara daha fazla dikkat talebinde bulunuyorlardı. Kentlilerin ve yanı sıra birçok işçinin aradığı, arsızca milliyetçi, gözünü geleceğe dikmiş, sosyal bakımdan kapsayıcı, seçmenlerin popülist iddialarını meslek ve sosyal konum temeline indirgemeksizin dikkate alan bir siyasi hareket olmuştur. Bu formüle en yakın görünen parti ise, Hitler’in Alman Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi olmuştur (skyturkvngenc.com.tr).

Büyük Bunalım, 1929’dan sonra Nasyonal sosyalistlerin kazanımlarını hızlandırmıştır. Ancak, bunalımın orta sınıf siyasetinde 1918’den beri yaşanmakta olan dönüşümle fazla ilgisi yoktur. Nazilerin başarısını hazırlayan süreç bu dönüşüm olmuştur. 1930 yılındaki ezici Nazi zaferi, o yıl başka hiçbir siyasi alternatifi tutunamamış olması, ekonomik krizin ya da

protesto oylarının dağıtıcı etkisini değil, savaşın sonundan itibaren milliyetçi hareketlenmenin toparlayıcı etkisini göstermiştir. Kısacası 1930 yılı bölünmeyi değil toparlanmayı göstermiştir (Shirer, 1970: 125).

1932'nin sonundaki seçmen memnuniyetsizliğini anlayabilmek için birbirinden farklı iki unsurun çözülmesi gerekir. Birincisi, bir muhalefet partisi olan Nazilerin, seçmen desteğinin sınırlarına erişmiş olmasıdır. Yaşanan ekonomik krize siyasi bir çözüm bulunamaması da Nazilerin destek bulmalarına neden olmuştur. İkincisi, 67 yaşındaki Alfred Hugenberg ile partisi DNVP'nin kaybettikleri oyları geri kazanması ya da 1932 Kasımı'nda aldıkları oyları tutması olasılığı pek de mümkün görünmemiştir. Sonuç olarak Naziler, sosyalist olmayan Almanların çoğunluğu için en fazla siyasi umut veren uyumlu bir parti olmuştur (Overy, 2008: 95).

1.4. Führer Olarak Hitler

Nazi devletinin en önemli özelliği, Adolf Hitler'in istisnai konumu ve ondan gelen iktidardır. Hitler, Nazi Partisi'nin Führer'i (Lideri) olarak mutlak otoriteyi 1920'lerde zaten sağlamıştır. Bu otorite Hitler'in karizmasına dayanmaktadır. Misyonunun, var olan siyasi düzeni yıkarak ülkesini kurtarmak, halkını "ulusal birlik" halinde birleştirmek ve yüceliğini tekrar kazandırmak olduğu inancı hem kendisi hem de yandaşları tarafından paylaşılmaktaydı (Artuç, 1984: 98).

1933 yılı Ocak ayında Reich şansölyesi olarak atanışının ardından, Hitler ile partisi, Hitler'in partideki üstün pozisyonunu Alman devletine aktarmak için yoğun çaba sarf etmişlerdir. "Führer ve Reich Şansölyesi" makamının kurulduğuna dair yasa ile resmen sağlanmıştır. Böylece Hitler sadece Nazi Partisi'nin değil, resmen Alman halkının da artık lideri olmuştur (Caplan, 2012: 48).

Artık devlet memurları ve silahlı kuvvetler mensupları sadakat ve itaat yeminlerini anayasaya değil, Hitler'in kişiliğinde "Führer'e" edeceklerdir. Çünkü Hitler, Führer olarak ulusu temsil ettiğini iddia etmekteydi. Führer sadece ulus için ve onun adına değil, bizzat ulus olarak konuşur ve hareket eder. Ulusun varlığı onunla biçimlenmektedir. Bununla ifade edilen Führer'in ne derse desin her lafı ve fiili yasa olmuştur (Kershaw, 2007: 114).

Hitler'in ülke içindeki önceliği, Alman halkını bir mücadele toplumu olarak birleştirmek, Almanya'yı yaşam alanı sağlayacak bir savaş için maddi manevi silahlandırmaktır. Bunu Almanya'nın birliğine, maneviyatına ve gücüne tehdit oluşturduğuna inandığı bütün unsurları; liberalleri, Marksistleri, gericileri, asosyalleri, öjenik olarak uyumsuzları ve hepsinin üstünde Yahudileri yok ederek sağlamayı planlamıştır (Demirbaş, 2008: 69).

Hitler'in ana fikirleri 24 yaşındayken Viyana'da geçirdiği yıllarda biçimlenmiştir. Hitler'in alman milliyetçiliğine hayranlığı o yıllarda başlamıştır. Demokrasiye, Marksizme ve Yahudilere düşmandır. Tanrı'nın Almanları üstün ırk olarak seçtiğine inanmıştır. "Kavgam" adlı kitabında yeni bir devletin nasıl oluşturulacağına dair planları anlatmıştır. Yeni devlet ırk esasına dayanacak, o sıralarda Alman sınırları dışında yaşayan Almanları kapsayacak ve bu devletin lideri yani kendisi mutlak diktatör olacak, emirler arasında yukarıdan aşağıya bir hiyerarşi söz konusu olacaktır. Hitler, kitapta Almanya'nın nasıl dünyanın efendisi olacağına dair planları da anlatmıştır (Shirer, 1970: 139-140).

Hitler'e göre, Fransa'nın amansız ve ebedi düşman olarak Alman halkı tarafından bilinmelidir. Ona göre Fransa'nın daima hedefi yıkılmış ve parçalanmış bir Almanya

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 63 Eylül – Ekim 2017

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X Calal-Abad Uluslararası Üniversitesi,

Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü

Calal-Abad – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

olmuştur. Bundan ötürü Fransa ile son bir savaş yapılması gerektiği düşüncesini ortaya atmıştır (Hitler, 2006: 214).

Hitler'e göre, Almanya doğuya doğru Rusya'ya zarar vermek şeklinde genişlemelidir. Yaşam alanı fikri ise tamamen Avrupa üzerine düşünülmüştür. Hitler'e göre Bolşevizm, ülkenin Yahudilerin eline geçmesi anlamına gelmektedir ve bu yaşam alanı açmak için Sovyetler'e saldırma planları yapan Hitler için bir nimet olarak görülmüştür (Shirer, 1970: 143).

Hitler, Nazi Devleti'nin kurulacağını açıklarken, içerisinde demokrasinin olmadığı, Üçüncü Alman İmparatorluğu'nun liderlik ilkesine dayalı bir yönetim anlayışına sahip bir diktatörlük olacağını anlatmıştır. Hitler, önemli olarak siyasi iktidarı görmüş, ekonominin ise kendi kendine yürüyeceğini söylemiştir. Hitler, evliliği bir amaç olarak görmemiş, üstün ırkın oluşturulması için bir araç olarak görmüştür (Kershaw, 2007: 122)

2. ALMAN EMPERYALİZMİ VE KÖKENLERİ

Almanya'nın yakın geçmişine bakıldığında, yalnız Hitler döneminde değil, daha önce de Alman militarizminin ve emperyalizminin düşünce dünyasına egemen olduğu görülmektedir. Alman kuşaklarının 18. Yüzyılın sonuna doğru Aydınlanma Çağı'nın ülkücülüğüyle aşılandıkları da görülmektedir (Ataöv, 2008: 18). Immanuel Kant (1770-1843) ve Johann Gottlieb Fichte (1762-1814) gibi Alman düşünürleri, Fransız Devrimi'ni açık yüreklilikle karşılamışlardır. Kant sürekli barış üstüne kaleme aldığı kitabında tüm dünya için bir cumhuriyetler federalizmi ileri sürecek kadar ileri gitmiştir. Fransız Devrimi ilkelerine bağlı olarak işe başlayan Fichte'nin düşünceleri ise, Alman halkına özgü "tarihsel bir görev" inancı doğrultusunda gelişmiştir (Ataöv, 2008: 34).

Alman tutuculuğunun tarihi, kuramsal geçmişinden daha da eskidir. Bu geleneğin ülküsel kaynağında Leopold Ranke'nin "Alman tarih okulu" anlayışı yatmaktadır. Prusya devletinin bir çeşit "Tanrısal Yönetim" olduğu ona da miras kalmıştır ve hatta bu geleneği G.W.F. Hegel de (1770-1831) sarsamamıştır. Ranke'nin Alman misyonu düşünceleri Alman jeopolitik kuramlarında kendisine uygulama alanı bulmaktadır. İçte ve dışta son sözü söyleyecek güçlü devlet kavramı çeşitli savaşlar sonucu birleşmiş olan Almanya'nın bir dünya devleti durumuna gelmesinde araç olacaktır (Caplan, 2012: 58).

Ranke'nin "Alman misyonuna" ilişkin düşünceleri bir yandan Heinrich von Treitschke (1834-96) gibi başka düşünürlerde daha da basitleşirken, öte yandan Alman jeopolitik kuramlarında uygulama alanı bulmuştur. 1850'lerde bile tipik toplumsal ilişki derebeyi ve köle temeline dayanmaktaydı. İçte ve dışta son sözü söyleyecek devlet kavramı çeşitli savaşlar sonucu birleşmiş olan Almanya'nın bir dünya devleti durumuna gelmesinde bir araç olacaktır (Fullbrook, 2011: 105).

Düşüncede bu görünümlere bürünen Alman gizilgücü günlük basına da yansımaktadır. Endüstri erbabı, para çevreleri, düşünürler ve günlük kalem sahipleri önce Orta Avrupa'da genişlemeden başlayarak, kısa sürede bir dünya siyasetine yönelmişlerdir. Önceden Avrupa çapında denge siyaseti üstüne hesaplar yapılırken, "Alman misyonu" anakarasal sınırları aşmış, dünyanın bölüşümünde yer almaya hazırlanmıştır. Ranke kuşağının "güç dengesi" kavramı, bu kez tüm dünyaya uygulanacaktır. Genişleme yanlısı Alman çevrelerinin basın organlarında, bu ülkenin "dünya misyonu" nun kaçınılmaz olduğunu yazıyor ve bundan da dünya egemenliğinin kastedildiği anlaşılmaktadır (Hannah, 2012: 83).

2.1. Alman Yayılmacılığının İlk Adımları

Adolf Hitler, 30 Ocak 1933'te Almanya şansölyesi olduğunda, Almanya'nın geleceği ve bu geleceğe dair izlenecek dış politika hakkında net fikirlere sahiptir. Almanya bir dizi savaşa girecek, her savaşta kazanacağı zafer, bir sonrakini kazanmak için Almanya'nın bastığı zemini genişletecek ve Almanlar dünyaya hakim olacaklardır (Caplan, 2012: 56).

Eğer girilecek savaşlar kazanılacaksa, bunun gerekliliği olarak iç politika ve devlet yapısının değiştirilmesi fikri düşünülmüştür. Almanya, SSCB ve İtalya gibi Hitler'in örnek aldığı ülkelerde olduğu gibi, tek parti devleti olacaktır. Daha da ötesi, Alman toplumu ırksal olarak daha bilinçli olmalı ve kendisini karakterize eden, hak ettiği gibi dünyaya egemen olmasını sağlayacak ırksal üstünlüğünü pekiştirmek adına ülke içinde hem pozitif hem de negatif ırksal politikalar izlemek gerekliliğini öngörmüştür. Böylece 1933 yılında yeni politikalar uygulanmaya başlanmıştır. Sağlıklı Almanların evlilikleri teşvik edilmiş, Yahudilere karşı

büyük bir zulüm başlatılmıştır. Kusurlu çocuklara sahip olma potansiyeli bulunan Almanlar kısırlaştırılmış ve halihazırdaki bütün siyasi partilerin varlığının sonlanmasıyla da, Alman halkı katılması beklenen savaşlara hazır hale getirilmiştir (Passmore, 2014: 97).

Hitler, 3 Şubat 1933 yılında Almanya'nın askeri önderleri ile gizlice bir toplantı yapmış ve doğuda yerleşilecek toprakların işgal edilerek acımasızca Almanlaştırılacağı bir savaş için, silahlanmaya niyetli olduğunu dile getirmiştir. Sovyetler Birliği ile süresi dolan bir ticari borç anlaşması Alman Komünist Partisi'ne yapılan baskılar ve bunun sonucunda Sovyet vatandaşlarını da etkileyen olaylar nedeniyle Alman-Sovyet ilişkilerinde bozulma olmasına rağmen, bu anlaşma derhal yenilenmiştir (Jacobsen, 1989: 117).

Almanya'nın 1934 Temmuzunda darbe girişimiyle sonuçlanan Avusturya'yı ilhak adımları, Hitler'in yanında en fazla görmek istediği ülke olan İtalya ile sorunlara yol açmıştır. Hitler, ortak düşman Fransa'ya karşı Almanya ve İtalya arasında ittifak kurulması gerektiğine inandığı için, Avusturya konusundaki sürtüşme İtalya ile diyalog noktasında ciddi bir engel teşkil etmiştir. Mussolini, 1919 barış anlaşması ile kurulmuş küçük bir Avusturya'yı, kuzey sınırında çok daha güçlü bir Alman komşuya tercih etmiştir. Böyle bir güç, her ikisi de Avusturya tarafından alınmış hatırı sayılır miktarda Alman kültürüne sahip nüfusu bulunan Güney Tirol ile Adriyatik Denizi kıyısındaki Triyeste üzerinde İtalya'nın hak iddia etmesini sorgulayabilirdi. Alman-İtalyan uzlaşmasının sağlanması için, yeni gelişmeler olması gerekmiştir ancak 1935'e kadar böyle bir gelişme görülmemiştir (Caplan, 2012: 73).

2.2. Açık Saldırganlığa Geçiş

5 Kasım 1937 günü, Hitler'in askeri danışmanı Friedrich Hossbach'a atfen "Hossbach Konferansı" diye bilinen toplantıda Hitler, Almanya'nın stratejik durumu hakkındaki görüşlerini, hem yakın hem de uzun vadeli gelecek planlarını açıklamıştır. Almanya'nın giderek Lebensraum'a (yaşam alanına) ve hammaddelere olan ihtiyacının arttığını ve bunların ancak savaşla elde edilebileceğini vurgulamıştır. Avusturya ve Çekoslovakya derhal ele geçirilmelidir ve daha sonra sıra İngiltere ve Fransa'ya karşı açılacak büyük bir savaşa gelecektir. Hitler, ele geçirmeyi planladığı ilk iki ülkenin yardımına herhangi bir ülkenin koşacağına inanmamaktaydı (Artuç, 1984: 107).

Yeni politikada, Almanya, Japonya ile ittifak kurmak uğruna Çan Kay Şek'in milliyetçi Çin hükümeti ile kurduğu çok gelişmiş ekonomik ve askeri ilişkileri terk edecektir. Almanların Doğu Asya'daki bu iki dostu arasında 1937 Temmuzunda başlayan savaşta gösterdikleri arabuluculuk çabası, ocak ayında Japonya'nın Çan'ın yaptığı barış teklifini son kez reddetmesiyle sona ermiştir. Almanya'nın Avrupa'daki yayılmacı ihtiraslarının yegane müttefiki İtalya, Asya'daki muhtemel müttefikin de Japonya olduğu açık olarak görülmüştür. Almanya'nın Çin'e karşı pozisyonunu değiştirmesinin getireceği ekonomik kayıplarda, Doğu ve Güneydoğu Asya'daki İngiliz ve Fransız kolonilerini tehdit edecek olan Japonya'nın sağlayacağı siyasi ve askeri avantajların bedeli olmuştur. Japonya ile ittifakın yol açtığı tehdit sayesinde, Almanya onlara saldırmaya hazır olana dek Avrupa'daki Alman yayılmasını engellemeye kalkışma olasılıkları çok az olacaktır (Kershaw, 2007: 157).

Avusturya'nın ilhakının, Hitler hükümetine iç politikada büyük avantaj sağladığına dair hiçbir kuşku yoktur. Avusturya'nın altın rezervleri ve diğer ekonomik değerlerinin yanı sıra, Alman ordusunun asker kaynağı da alabildiğince genişlemiştir. Almanya'nın uluslar arası pozisyonu da güçlenmiştir (Fullbrook, 2011: 122).

3. İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI (1939-1945)

Yirminci yüzyıl, milyonlarca insanı yeni özgürlüklere ve daha iyi bir yaşama doğru taşıırken, birçoklarına da görülmemiş acılar tattırmıştır. İnsanlık, yüzyılın başında patlak veren Birinci Dünya Savaşı'yla tarihte görülmemiş yıkıntı ve acılarla karşılaşmıştır.

Ancak insanlık bu korkunç faciayı unutmama olanağı bulamadan aynı şeyleri

İkinci Dünya Savaşı'nda bir kez daha yaşamak zorunda kalmıştır (Yakut, 2011: 131).

Esasen İkinci Dünya Savaşı'na Birinci Dünya Savaşı'ndan kalan sorunlar veya getirdiği yeni sorunlar ile bunların neden olduğu gelişmeler oluşturmaktaydı. Nitekim 1919 Versailles anlaşmasının oluşturduğu statükoya tepkiler başlamıştır. Böylece, özellikle statükocu devletler ile revizyonist devletler arasındaki ekonomik, siyasi ve askeri çekişmelerin başlaması, İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasına neden olmuştur (Özçelik, 2010: 254).

3.1. Almanya-Polonya Savaşı ve Polonya'nın Paylaşımı

Savaş, Almanya'nın Polonya'ya saldırısı ile başlamıştır. Almanlar sonbahar yağmurları hareketi zorlaştırmadan ve batıdan Fransızların saldırabilmesinden önce Polonya'yı fethetmeyi tasarlamıştır (Parker, 2009: 30). Polonyalı komutanlar Fransızların yardımları gelene kadar saldırıları püskürtebileceklerine ve direneceklerine inanmışlardır. Fakat Hitler, Polonya'ya savaş açmadan önce bunu hesaplamış, ona göre önlemlerini almıştır. Bu savaş Danzig için değil, Almanlara yaşam alanı açmak için açılmıştır (Caplan, 2012: 198).

Almanya-Polonya savaşı başlayınca, İngiltere ve Fransa hemen Polonya'nın yardımına gidemediler ve Almanlar hızla ilerleyerek 14 Eylül 1939'da Varşova önlerine kadar geldiler ve 28 Eylül'de şehri ele geçirdiler (Uçarol, 2010: 779).

Polonya'nın sonunun yakın olduğunu gören Sovyetler, emperyalist emellerini ele geçirmek ve 23 Ağustos Paktı'nın kendilerine ayırdığı parsayı ele geçirmek için harekete geçtiler. Rusya'nın bu saldırganlığına karşı İngiltere ve Fransa, Sovyetlere de savaş açmayı düşünselerde bu planlarını Almanya'nın ekmeğine yağ süreceğini düşündüklerinden vazgeçmişlerdir (Armaoğlu, 2000: 362).

Bunun üzerine Almanya ve Sovyetler, 28 Eylül 1939'da aralarında bir anlaşma yaparak, Polonya'yı aralarında paylaştılar. Buna göre, Polonya'nın doğusunu Sovyetler, Varşova dahil ülkenin batısını Almanlar işgal etmiştir. Böylece Polonya ortadan kaldırılmıştır (Uluslan, 2008: 246).

3.2. Batı Cephesi Savaşları; Fransa'nın Teslimi ve Üçlü Pakt

Almanya, Sovyet Rusya ile saldırmazlık paktı imzalayıp, Polonya sorununu çözdükten sonra Fransa'ya yönelmiştir. Ancak bundan önce stratejik açıdan önemli olan Kuzey topraklarını ele geçirmeye karar vermiştir. Almanya, Danimarka ve Norveç'i işgal ederek kuzeyini ve doğusunu güvenceye almıştır (Sertel, 2009: 98).

Daha sonra esas hedef olan Fransa'yı işgal hedefine odaklanılmıştır. İşini şansa bırakmak istemeyen Alman orduları, kesin başarı önünde engel olarak gördüğü Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'a 10 Mayıs 1940 günü hücum etmeye başlamıştır. 18 Gün gibi kısa bir sürede 28 Mayıs günü Belçika teslim olmuştur. Müttefikler, Manş Denizi'ne doğru geri çekilmek

zorunda kaldılar ve 10 Haziran'da İtalya, Fransa ve İngiltere'ye karşı savaş açmıştır. Alman orduları 14 Haziran'da Paris'e girdiler ve bunun üzerine Fransa'da hükümet değişikliği olmuştur. Mareşal Petain Hükümeti ile Almanya arasında 22 Haziran 1940 günü mütareke imzalanmıştır. Buna göre:

- 1) Fransa hakim olduğu her bölgede Almanya'ya karşı savaşın durdurulmasını kabul etmiştir.
- 2) Alman çıkarlarının güvenliği için Fransa'nın kuzey yarısı ile batısında kalan yerler Alman işgali altında bulundurulacaktır.
- 3) Fransız Hükümeti, hükümet merkezi istediği yerde bulundurabilecek veya isterse Paris'e nakletmekte serbest olacaktır.
- 4) Fransız deniz, kara ve hava kuvvetleri askerleri terhis edilecek ve silahsızlandırılacaktır. Silah ve savaş malzemeleri Almanlara teslim edilecektir.
- 5) Bu mütakere, Fransız Hükümeti İtalya ile anlaşmaya varır varmaz yürürlüğe girecektir (Moos, 1952: 289-291).

Böylece Compiègne Mütarekesi ile Fransa yenilgiyi kabul etmiştir ve savaştan çekilmiştir. Paris'te dahil olmak üzere Fransa'nın kuzey yarısı ile Atlantik kıyısı boyunca batı toprakları Alman işgali altına girmiştir.

Almanya, "Alman Planı" olarak isimlendirdiği bir plan dahilinde Berlin-Roma hattında gruplanmış ve ağırlık merkezini Büyük Almanya'nın oluşturacağı bir Avrupa meydana getirmeyi esas almıştır. Afrika kıtası da bu büyük Avrupa devletine bir hammadde kaynağı olarak eklenmiş olacaktır. Bunun yanı sıra Doğu Asya'da da, Japonya liderliğinde olmak üzere; Japonya, Mançurya, Çin ve Kuzey Hindistan ve gerektiğinde de başka alanlardan meydana gelebilecek bir büyük blok oluşturulacaktır (Uçarol, 2010: 783).

Bu düşüncenin gerçekleşmesi amacıyla, varılan anlaşma üzerine; Almanya, İtalya ve Japonya arasında 27 Eylül 1940'ta "Üçlü Pakt" imzalanmıştır. Bu Pakta göre:

- 1) Japonya; Avrupa'da yeni bir düzenin kurulmasında Almanya ve İtalya'nın önderliğini; Almanya ve İtalya'da Asya'da kurulacak yeni bir düzende Japonya'nın önderliğini uygun bulmuş ve kabul etmiştir.
- 2) Almanya, İtalya ve Japonya bu amaçlarına yönelik işbirliği yapacaktır. Süren savaşta birbirlerine her türlü askeri, siyasi ve ekonomik destek vereceklerdir.
- 3) Bu antlaşma, üç devletten her biri ile Sovyet Rusya arasındaki politik statüyü hiçbir şekilde etkilemeyecektir.
- 4) Bu pakt, on yıl süreyle geçerli olacaktır (Moos, 1952: 299).

Bu Üçlü Pakt meydana gelebilecek gelişmeler için siyasi, ekonomik ve askeri işbirliğini öngörüyordu. Ayrıca, İngiltere'nin dünya ölçüsündeki isteklerine ve Amerika Birleşik Devletleri'nin ekonomik yayılmacılığına karşılık bir anlaşmadır (Sander, 2001: 134).

3.2.1. İngiltere Savaşı

Hitler, Fransa'yı işgal ettikten sonra yüzünü İngiltere'ye dönmüştür. İngiltere'nin bir ada devleti olması askeri stratejileri değiştirmiştir. İngilizleri alt etmek için istila edilmesi

gerekiyordu ve bu da çıkarma yapmakla mümkün görünmekteydi. Esasında Hitler, İngiltere'ye çıkarma yapmayı pek düşünmemiş, fakat havadan yapılacak bombardımanlarla İngiltere'nin barışa yanaşacağını ümit etmiştir (Shirer, 2002: 761).

İngiltere istila planına Seelöwe (Deniz Aslanı) adı verilmiştir. Hitler, aslında İngiltere ile savaşı gereksiz görmekteydi, fakat İngilizler barışa yanaşmamıştır. Hitler'in İngiltere ile barış imzalayarak, İngiltere'nin Amerika'ya karşı tampon vazifesi göreceğini düşünmüş ve böylece batıda Almanya'ya karşı tehdidin kalkacağını düşünmüştür. Hitler bu amacını gerçekleştirerek rahatça Sovyetler Birliğine yürümek istemiş ve nihai dış politika hedefine ulaşmayı amaçlamıştır (Sander, 2001: 137). Hitler'in barış teşebbüsleri sonuçsuz kalınca, 13 Ağustos 1940'dan itibaren Alman uçakları İngiltere'yi bombardımana tutmaya başlamıştır. Buna "İngiltere Muharebesi" denmiştir. İngiltere Muharebesi 31 Ekim'e kadar sürmüştür. Muharebe de İngilizler teslim olmaya yanaşmamış ve Alman uçakları ağır kayıplar vermiştir (Hart, 2000: 263).

3.2.2. Kuzey Afrika Cephesi

İtalya'nın 10 Haziran 1940'ta Fransa'ya savaş ilan ederek, İkinci Dünya Savaşı'na katılması özellikle İngiltere'yi güç duruma sokmuştur. İtalya'nın kuvvetli donanması sebebiyle Malta ve Süveyş arasındaki bağlantı kesilmiştir. İkinci olarak, Cezayir ve Tunus'un, Vichly Hükümeti elinde bulunması da, Cebelitarık ile Malta arasındaki bağlantıyı tehlikeye sokmaktaydı. Fakat en önemlisi ise, İtalya'nın Libya'dan Mısır'ı almak üzere harekete geçmek istemesidir. Bu istek İngiltere'nin Cebelitarık-Malta-Süveyş-Aden stratejik yolunu tehlikeye sokmuştur (Sander, 2000: 138).

3.2.3. Alman-Rus Savaşı; Rusya'nın ABD ve İngiltere ile Anlaşması

Almanya, Yıldırım Harbi ile Avrupa ve Kuzey Afrika'da yayılma gösterdikten sonra, 22 Haziran 1941'de Rusya'ya karşı savaş açmıştır. Bu saldırı Baltık'tan Romanya'ya kadar uzanan geniş bir cephe üzerinden yapılmıştır (Sander, 2001: 157). Almanya, Rusya'nın yer altı kaynaklarına ve hububat ürünlerine göz dikmiştir. Ayrıca Avrupa'da yayılan Almanya, arkasını güvence altına almak istemekteydi. Bu emeller dahilinde Almanlar, Ekim ayında Kırım'a kadar ilerlediler, Kiev'i aldılar. Moskova önlerine kadar gelmelerine rağmen başarılı olamamışlardır (Armaoğlu, 2000: 375).

Kuşkusuz İkinci Dünya Savaşı'nı etkileyen en önemli olay Alman-Rus Savaşı olmuştur. Eğer Almanya bu savaştan galip ayrılırdı tüm Avrasya'ya hakim olabilirdi. Ancak başarısız olmasıyla Avrupa'da Alman üstünlüğü yavaş yavaş ortadan kalkmış ve sonunda Hitler'in "Reich"i yok olmuştur (Overy, 2008: 184).

Hitler'in bu büyük harekate girmesinin nedenleri ise şunlardır:

1) Rusya'ya saldırı, Hitler'in yirmi yıldır savunuculuğunu yaptığı doktrinlerin doğal bir sonucudur. Sonuçta siyasal yaşamına Komünizm'i yok etmek isteyen bir Bolşevik karşıtı olarak başlamıştır.

2) Hayat sahası (Lebensraum), Hitler'in kendine has bir politiğiydi. Hitler, Almanlar'ı dünya gücü yapmak için tüm kaynakların bulunduğu "merkez bölgeyi" ele geçirmek istemiştir. Ruslar, Almanlar'ın genişlemek istedikleri "hayat sahası"na doğru genişlemek istemişlerdir.

3) Sovyetler Birliği git gide silahlanıyor ve güçleniyordu. Bu gelişim Almanya'nın güvenliğine tehdit olarak algılanmıştır.

4) Hitler'e göre İngiltere'nin teslim olmamasının nedeni Sovyet Rusya'ya güvenmesiydi. Sovyet Rusya'nın devre dışı bırakılmasıyla İngiltere'nin barışa yöneleceği düşünülmüştür (Lee, 2014: 173).

Bu arada, Sovyet Rusya ile İngiltere 12 Temmuz 1941'de bir anlaşma imzalamıştır. Bununla birlikte iki devlet, Almanya'ya karşı birleşmeyi, yardımlaşmayı ve Almanlarla ayrı ayrı anlaşma yapmamayı kararlaştırmışlardır (Armaoğlu, 2000: 376). Daha sonra Rusya ile Polonya arasında Yardım Paketi imzalanmış, İngiltere ve Müttefiklerle beraber sonuna kadar Almanlara karşı mücadele edilmesi kararı verilmiştir (Sander, 2001: 171).

Müttefik Devletler arasında bu gelişmeler olurken, Almanya'da, Anti-Komintern Pakti'ni yenilemiştir. Bununla birlikte, Komünist Enternasyonali'ne karşı olan ve buna karşı işbirliğini öngören bu anlaşma yenilenmiş ve beş yıl daha uzatılmıştır. Ayrıca bu pakta, Danimarka, Finlandiya, Romanya, Hırvatistan, Slovakya ve Bulgaristan'da dahil edilmiştir (Sertel, 2009: 113).

1941'de İngiltere ile Amerika, Almanlara karşı Rus savunmasını güçlendirmek için bu ülkeye mühimmat, savaş araç ve gereç yardımı yapmaya karar vermişlerdir. Fakat o dönemlerde bu yardım İran üzerinde olmak zorundaydı. İran üzerinden yapılacak olan yardımın siyasi yollardan sağlanamayacağını anlayan İngiltere ve Rusya, İran'a girmişlerdir. Kısa sürede Müttefik kuvvetler İran'ı işgal etmişlerdir (Demirbaş, 2008: 147).

Almanya'nın Haziran ayında Rusya'ya saldırması sonucu yakınlaşan ve işbirliğine girişen İngiltere ve Rusya'nın yakınlaşması Alman saldırganlığının bir sonucudur. Nitekim Sovyet Rusya, Alman saldırısına karşı İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri ile yakınlaşmış ve onlarla ilişkilerini güçlendirmeye başlamıştır. Çok geçmeden de, Sovyet Rusya, Londra ve Washington hükümetleriyle ayrı ayrı antlaşmalar yapmıştır. Buna göre, 26 Mayıs 1942'de Londra'da, Büyük Britanya ve Sovyet Rusya'sı arasında bir ittifak anlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşma koşullarına göre:

1) İngiltere ve Sovyet Rusya, Almanya'ya ve Avrupa'daki saldırı hareketlerine karşı birbirlerine her türlü yardımı yapma kararı almışlardır.

2) Taraflar, Hitler Hükümeti ile veya saldırganlıktan vazgeçmemiş herhangi bir Alman Hükümeti ile tek başlarına mütareke veya barış sözleşmesi yapmayacaklardır.

3) Taraflar, savaş sonrası barışı korumak için ve kendi düşüncelerini paylaşan ülkelerle birleşebileceklerdir.

4) Bu antlaşma yirmi yıl süreyle yürürlükte kalacaktır (Moos, 1952: 182-183).

3.2.4. Doğu Cephesi ve Stalingrad

1941 yıllarının sonlarına doğru Hitler genişlemesinin sınırlarını artık belirlemiştir. 1942'nin ilk aylarında Hitler'in 'yıldırım savaşı'nın sonları görünmüş ve Hitler uzun sürecek bir savaş macerasına girmeye karar vermiştir (Öndeş, 1980: 271).

Almanya 1942 ikinci bir hamlede bulunmuştur. Her ne kadar Moskova düşmese de Alman ordusu güney yönünde bir saldırıya geçmiştir. Amaç, Kafkasya'dan geçerek İran geçmek,

Türkiye'yi sarmak, oradan da Hindistan'a inmektir. İran'ı petrol kaynaklarını ele geçirerek, Batılıların Sovyetlere yardımını kesmek için almak istemiştir. Almanya'nın hamlesi başarılı olursa Hindistan ve Japonya birleşecektir. Alman ordusu Mayıs ayında Kırım'ı ele geçirmiştir. Böylece Almanya Sovyet nüfusunun 1/3'ünün yaşadığı toprakları, kimya endüstrisinin 1/3'ünü, kömür ve elektrik yataklarının yarısını ele geçirmiştir. Bu arada Sovyet orduları geri çekilmiş, Stalingrad'da toplanmıştır. 22 Ağustos 1942'de iki ordu karşı karşıya gelmiştir. Alman Generalleri uzun çarpışmalar sonucu savaşı kazanamayacaklarını anlamalarına rağmen, Hitler'in inadı ve ısrarı üzerine savaşı sürdürmek zorunda kalmışlardır. Bu savaş savaşın dönüm noktalarından birisidir. Sadece Almanlar değil Mihver devletler eski gücünü yitirmeye başlamıştır (Overy, 2008: 194).

Stalingrad savaşına kadar Almanya Avrupa'nın dışına çıkmaya çabalamıştır. Ancak Stalingrad'dan sonra, artık Müttefikler Avrupa'ya girmeye çalışmışlardır (Kennedy, 1993: 581).

3.3. Pearl Harbor Baskını ve ABD'nin Savaş'a Girişi

A.B.D., Avrupa'da başlayan savaş karşısında tarafsız kalmıştı. Ancak, Müttefik devletlere değişik zamanlarda askeri yardımlarda da bulunmuştur. Bununla birlikte, İkinci Dünya Savaşı'nın çıkmasıyla A.B.D. ve Japonya arasındaki ilişkiler de gerginleşmeye başlamıştır. Zira, Uzakdoğu'da Japonya ve A.B.D.'nin çıkarıyla çatışmaktaydı. Japonya, 1937'de başlattığı Çin Savaşı'nı sürdürmekte kararlı idi. A.B.D.'de Çin'e mali yardımda bulunarak, Japonya'nın yayılcılığını önlemek istemiştir (Uçarol, 2010: 805).

Tüm bu gelişmelerin yanında, Japonya'daki militarist yönetim, Almanların Rusya'da ilerlemesinden ve Anglo-Saksonların Pasifik'te zayıf bulunmasından cesaret alarak, eskiden beri özlemini duyduğu Büyük Pasifik İmparatorluğu'nu kurmak için harekete geçmiştir. Nitekim, Japonya, 7 Aralık 1941'de Hawaii Adalarında Pearl Harbor'da demirli bulunan Amerikan Pasifik donanmasına saldırmış ve bu donanmanın büyük kısmını yok etmiştir. Bu olayın sonucunda Japonya, 8 Aralık günü A.B.D. ve İngiltere'ye, 11 Aralık'ta da Almanya ve İtalya, A.B.D.'ne resmen savaş ilan etmiştir. Hatta, dünyanın değişik bölgelerinde bulunan birçok devlet de, içinde buldukları bloklara uygun, birbirleriyle savaşa girmişlerdir. Böylece, savaş tam bir dünya savaşına dönüşmüştür (Armaoğlu, 2000: 382).

Japonya, savaşın ilk anlarında büyük başarılar kazanmışlardır. Pasifik'te birçok bölgeyi ve Hindicini'ni işgal etmişlerdir. Ancak, Müttefikler, 1942 yılının sonlarında Japonya'nın yayılmasını durdurmuşlardır. A.B.D., 12-13 Kasım 1942'de Salomon adaları açıklarında Japonya donanmasını ilk büyük yenilgiye uğratmıştır. Bu olayla, Uzakdoğu'da savaş Japonya'nın aleyhine dönmeye başlamıştır (Lee, 2014: 178).

1 3.4. Almanya'nın Teslim Olması ve Avrupa'da Savaş'ın Sona Ermesi (7 Mayıs 1945)

1944 yılına gelindiğinde Müttefikler, hava üstünlüğünü de ele geçirmişlerdir. 6 Haziran 1944'te Normandiya kıyılarına çıkartma yaparak, "İkinci Cephe"yi açmışlardır. Müttefikler, daha sonra, Fransa'nın içlerine hızla ilerlemeye başlamışlardır. 9 Ağustos'ta ise Paris kurtarılmıştır. General de Gaulle, kendi hükümetini kurmuştur. Böylece "Büyük Fransa" yeniden doğmuştur. 10 Aralık 1944'te de Fransa ile Sovyet Rusya arasında yirmi yıllık bir ittifak anlaşması imzalanmıştır. Bu arada da Müttefik orduları, 3 Eylül 1944'te Brüksel ve

Amsterdam'a, Eylül ayı sonlarında da Ren Nehri'ni geçerek Alman topraklarına girmişlerdir (Uçarol, 2010: 806).

Doğu cephesinde ise Ruslar, 20 Ağustos-15 Eylül 1944 tarihleri arasında Romanya ve Bulgaristan'ı işgal etmişlerdir. Bunun üzerine 12 Eylül'de Romanya, 28 Ekim'de de Bulgaristan, Sovyetler ile mütareke imzalamışlardır. Rus kuvvetleri bundan sonra da Macaristan ve Yugoslavya'ya girmiştir. İngiltere'de Eylül 1944'te Yunanistan'a asker çıkartmıştır. İngiliz ve Yunan birlikleri 12 Ekim 1944'te Atina'yı Almanlardan kurtarmıştır. Diğer yandan Ruslar, Ocak 1945'te yeni bir saldırıya geçerek Doğu Prusya'yı, 8 Nisan 1945'te de Viyana'yı ele geçirerek Berlin'e doğru harekete geçmiştir (Sertel, 2009: 115).

Müttefik ordularının bu harekatı sürerken, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve Sovyet Rusya, Londra'da 25 Temmuz 1944'te, 'Almanya'nın Kayıtsız Şartsız Teslimine İlişkin Tasarı'yı imzalamışlardır. Tamamı 14 madde olan bu anlaşmaya göre: Almanya kayıtsız şartsız teslim olduğunu ilan edecektir. Tüm Alman ya da Alman kontrolünde buluna silahlı kuvvetler, nerede bulunursa bulunsun, Müttefik komutanlıklarına teslim edilerek tamamen silahsızlandırılacaktır. Alman sınırı dışındaki toprakların 31 Aralık 1937'deki haline gelecek şekilde boşaltılması sağlanacaktır (Sander, 2001: 196).

Bu tarihlerde Müttefikler, doğudan Sovyetler Birliği kuvvetleri, batıdan diğer devletlerin kuvvetleri olmak üzere, Almanya'daki harekatı sürdürmekte ve asıl hedefi olan Berlin'e doğru ilerlemekteydiler. Böylece Almanya, doğudan ve batıdan Müttefikler tarafından işgal edilmeye başlanmıştır. Müttefik kuvvetlerinin Berlin'e girmesinden sonra, 30 Nisan 1945'te Hitler intihar etmiştir. 2 Mayıs 1945 günü Berlin Müttefiklere teslim olmuştur. 7 Mayıs 1945'te de Alman yetkililer kayıtsız şartsız teslim olduklarına dair belgeleri imzalamışlardır. Bundan sonra, Alman askeri kuvvetleri bütün cephelerde teslim olmuştur ve böylece egemen bir devlet olarak Alman Reich'in varlığı sona ermiştir (Armaoğlu, 2000: 389).

Uzakdoğu'da savaş, 1943 ve 1944 yıllarında bütün şiddetiyle sürmüştür. Müttefikler, bir süre içerisinde deniz ile birlikte hava üstünlüğünü de ele geçirmişler ve 1945 yılı içinde Japonya'nın işgali altında bulunan Çin, Endonezya ve Pasifik bölgesindeki dış mevzilere taarruza geçmişlerdir. Diğer yandan Amerikalılar, Filipinler'i geri almışlardır. Nankin, Honk-Kong ve diğer Japon üslerini bombalamışlardır (Uçarol, 2010: 810).

Çin'de ise Japonlara karşı büyük bir taarruz başlamıştır. Aynı zamanda Çinliler, bu hücumu Japonların elinde bulunan Hindicini yarımadasına da yöneltmişlerdir. 1945 yılı Haziran ayında İngilizler tarafından Bengal Körfezi Japonlardan arındırılmıştır (Öndeş, 1980: 288).

Pasifik'te savaşın şiddetle sürdüğü sıralarda, 26 Temmuz 1945'te, Amerika, Büyük Britanya ve Çin, Japonya'ya teslim olmasını önermişlerse de bu öneri Japonya tarafından reddedilmiştir. Bununla birlikte Amerika, Japonya'yı kayıtsız şartsız teslim olmaya zorlamak üzere 6 Ağustos 1945'te ilk atom bombasını Hiroşima'ya, ikincisini de 9 Ağustos 1945'te Nagasaki'ye atmıştır (Sander, 2001: 199).

Japon İmparatoru 14 Ağustos 1945'te Japonya'nın teslim olduğunu açıklamıştır. Sonuçta Japonlar 2 Eylül 1945'te, kayıtsız şartsız teslim olduklarına dair içerik barındıran sözleşmeyi imzalamışlardır. Böylece Japonya'nın yenilgiyi kabul etmesiyle birlikte 1939 ile 1945 yılları arasındaki İkinci Dünya Savaşı, Müttefik Devletlerinin galibiyetiyle sona ermiştir (Uçarol, 2010: 811).

3.5. Savaş'ın Askeri, Ekonomik ve Siyasi Genel Boyutları

İkinci Dünya Savaşı, insanlığın tarihi boyunca gördüğü en yıkıcı ve en büyük savaş olmuştur. Bir defa, bu savaş dünyanın büyük bölümünü savaş alanı haline getirerek doğrudan, diğer bölümlerini de dolaylı olarak etkileyerek dünyanın bütününe etkilemiş ve yönlendirmiştir (Sander, 2001: 200).

İkinci Dünya Savaşı, savaş tekniği ve teknolojisi çok yüksek, insan, silah ve savaş malzemeleri bakımından kapasitesi çok geniş ve bol olan taraflar arasında yapılmıştır. Bu savaş, daha önceki savaşlara göre, savaşın boyutlarını daha da büyütmüş ve etkili hale getirmiştir (Sertel, 2009: 117).

Savaşın çıkmasında ve gelişmesinde başlıca rolü Almanya oynamıştır. Bu devlet, 1939 yılında 3.085.000 olan silahlı kuvvetler mevcudunu savaş içinde 9.480.000'e kadar yükseltmiştir. Savaş süresinde, doğrudan savaşın etkisiyle meydana gelen Alman insan kaybı, toplam olarak 6.500.000 kişi kadardır. Almanya, savaş boyunca 113.515 uçak üretmiş, bunun 71.965'ini savaşta kaybetmiştir. Japonya'nın Pasifik Savaşı patladığındaki uçak sayısı ise 7.500 uçaktır. Amerika'nın, 1944'teki uçak üretim sayısı 100.752'ye yükselmiştir. Aynı yıl İngiltere de 2.000.000 ton gemi inşa etmiştir. Sovyetler Birliği'nin ürettiği uçak sayısı ise 125.000'ni bulmuştur (Uçarol, 2010: 812).

Büyük devletlerin sadece 1943 yılı askeri malzeme üretim maliyetleri şu şekilde olmuştur: Amerika Birleşik Devletleri 37.5, Büyük Britanya 11.1, Sovyetler 13.9, Almanya 13.8, Japonya 4.5 milyar dolar (Sander, 2001: 200).

Bunların yanı sıra, savaş süresince Rusya'nın insan kaybının 12 ile 15 milyon insan olduğu tahmin edilmiştir. Diğer taraftan Amerika 300.000 asker, Fransa 850.000 asker ve sivil, İngiltere 716.000 asker ve sivil, İtalya 450.000, Polonya 5.000.000, Çin 8.000.000, Japonya 3.600.000 civarında insan kaybetmiştir. İkinci Dünya Savaşı'nda tahminen 40 milyondan fazla insan ölmüştür (Armaoğlu, 2000: 394).

Bu arada, savaşın ilk yıllarında Almanya ve Japonya, büyük başarılar elde edip hızla yayılmışlardır. Bunun sonucu olarak Almanya, Kuzeyde İskandinav ülkelerinden Doğu'da Rusya içlerine ve Kafkaslara; Türkiye sınırı ile Ege Denizi'nde Türkiye kıyılarını izleyerek Rodos ve Girit'e, Batı'da Fransa, Belçika ve Hollanda'nın Atlantik Okyanusu kıyılarına kadar uzanan sınırlar içerisinde, yani Kıta Avrupa'sı içerisinde büyük bir imparatorluk kurmuştur. Aynı tarihlerde Japonya'da; Mançurya, Kore, Çin'in bir bölümü, Hindini yarımadası ile Büyük Okyanus'ta birçok adayı ele geçirmiş ve Uzakdoğu'nun en büyük gücü durumuna gelmiştir (Davies, 2006: 512).

4. SONUÇ

Hitler, 1933 yılında Almanya'nın başına gelerek kendi zihin dünyasını Alman politikası olarak uygulamaya koyulmuştur. Ülke de diktatoryal bir yönetim biçimi geliştirerek adeta söz ve uygulamalarının yasa anlamına geldiği bir sistem inşa etmiştir. Alman milliyetçiliğini körüklemiş ve revizyonist düşüncelerini iç politikada halkı ikna ederek uygulamaya koymuştur. Hitler, Yahudi düşmanlığı, yaşam alanı, ırk gibi argümanları her zaman dış politikasında kullanarak, nihai amacı olan Avrupa'nın Almanlaştırılması siyasetini

uygulamaya çalışmıştır. Düşmanca tavırları çok geçmeden dünyanın o güne kadar gördüğü en büyük savaş olan İkinci Dünya Savaşı'na neden olmuştur. Almanya başlarda yayılmacı politikasını rahatça uygularken, sonunda yenilen taraf olmuştur.

Avrupa'da Alman ve İtalyan faşizminin ve Asya'da Japon militarizminin yenilgileri 1930'lar ve 1940'lar kuşağının güçlerini geriletmiştir. Savaş sonucunda Almanya işgal edilmiş ve parçalanmıştır. Savaşın sonucunda uluslar arası sistem yeniden dizayn edilmiş, yeni ülkeler ortaya çıkmıştır. Birçok ülkenin sınırları değişmiş, yönetim değişimleri yaşanmış ve yeni devletler ortaya çıkmıştır. En önemlisi ise, uluslar arası yapı Müttefik Devletler oluşturulmuş, NATO ve BM gibi organlar ortaya çıkmıştır. Savaş sonrası düzen Soğuk Savaş'a neden olmuştur. Güç dengesi Avrupa'dan Amerika'ya doğru kaymış, dünya iki kutuplu sisteme yelken açmıştır.

KAYNAKÇA

- Armaoğlu, Fahir, (2000). **20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1995)**, Alkım Yayınevi, 3.Baskı, İstanbul.
- Artuç, İbrahim, (1984). **Hitler ve II. Dünya Harbinin Kaderi**, Kastaş Yayınları, 3. Baskı, İstanbul.
- Ataöv, Türkkaya (2008). **2. Dünya Savaşı**, İleri Yayınları, 1.Baskı, İstanbul.
- Caplan, Jane (Çev. İdem Erman), (2012). **Hitler Almanyası (1933-1945)**, İnkılap Kitabevi, 1.Baskı, İstanbul.
- Churchill, S.Winston, (Çev. Bülent Ataman), (2004). **2. Dünya Savaşı Hatıraları: Savaşın Alacakaranlık Dönemi 1939- 1940**. Örgün Yayınevi, 3.Baskı, İstanbul.
- Davies, Norman, (Çev. Mehmet Ali Kılıçbay ve Diğerleri), (2006). **Avrupa Tarihi**, İmge Kitabevi, 1. Baskı, Ankara.
- Demirbaş, Burhan, (2008). **II. Dünya Savaşı Dönemi'nde İç Güvenlik**, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Erhan, Çağrı, (2009). "Avrupa İntiharı" ve İkinci Dünya Savaşı Sonrası Temel Sorunlar, Ankara Üniversitesi Dergisi, Cilt:51, Sayı 1, ss. 259-273, Ankara.
- Ertem, Barış, (2010). Türkiye Üzerindeki Sovyet Talepleri ve Türk-Sovyet İlişkileri (1939-1947), Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Sayı: 3, ss 252-273, İstanbul.
- Fullbrook, Mary, (Çev. Sabri Gürses), (2011). **Almanya'nın Kısa Tarihi**, Boğaziçi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.
- Giddens, Anthony, (Çev. Cemal Güzel), (2008). **Sosyoloji**, Kırmızı Yayınları, 5. Baskı, İstanbul.
- Hannah, Arendt, (Çev. Bahadır Sina Şener), (2012). **Totalitarizmin Kaynakları 1/ Antisemitizm**, İletişim Yayınları, 7. Baskı, İstanbul.

- Hannah, Arendt, (Çev. Bülent Peker), (2014). **Şiddet Üzerine**, İletişim Yayınları, 8. Baskı, İstanbul.
- Hart, Lidell, (Çev. Kerem Bağrıaçık), (2000). II. Dünya Savaşı Tarihi, Yapı Kredi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.
- Hitler, Adolf, (Çev. Mehmet Altun), (2006), Kavgam, MDS Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.
- Hobsbawm, Eric, (Çev. Yavuz Alogan), (2006). **Kısa 20. Yüzyıl (1914-1991 Aşırılikler Çağı)**, Everest Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.
- Jacobsen, Hans, (Çev. İbrahim Ulus), (1989). **1933-1945 Kronolojisi ve Belgelerle İkinci Dünya Savaşı**, Genelkurmay Basımevi, Ankara.
- Kennedy, Paul, (Çev. Birtane Karanakçı), (1993). **Büyük Güçlerin Yükseliş ve Çöküşleri**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 4.Baskı, Ankara.
- Kershaw, Ian, (Çev. Zarife Biliz), (2007). **Hitler**, İthaki Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.
- Kılıç, Sezen, (2009). Türk Basını'nda Hitler Almanyası (1933-1945), **Doktora Tezi**, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kızılırmak, Bayram, (2012). 2. Dünya Savaşı Yıllarında Alman Propagandası, **Afro-Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi**, Cilt 2, İstanbul.
- Kürümoğlu, Mustafa Emre, (2011). Yalta-Postdam'da Savaş Sonrası Uluslar arası Düzenin Kurulması Türkiye, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Lee, Stephen, (Çev. Savaş Aktur), (2014). **Avrupa Tarihinden Kesitler 2/ (1789-1980)**, Dost Kitabevi, 4. Baskı, Ankara.
- Mazower, Mark, (Çev. Yavuz Alogan), (2013). **Hitler İmparatorluğu (İşgal Avrupa'sında Nazi Yönetimi)**, Alfa Yayıncılık, 2.Baskı, İstanbul.
- Moos, Herbert Von, (1952). **Büyük Dünya Olayı (İkinci Dünya Savaşı)**, Genelkurmay Başkanlığı Yayıncılık, Cilt I, İstanbul.
- Oğuz, Burhan, (2011). **Faşizm, Alman Kimliği ve Türkiye ile İlişkiler**, Anadolu Aydınlanma Vakfı, 2. Baskı, İstanbul.
- Overy, Richard, (Çev. Ekrem Dünger), (2008). **Hitler Almanyası'sı Stalin ve Rüyası**, Erko Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul.
- Öndeş, Osman, (1980). **2. Dünya Savaşı (1939-1945)**, Altın Kitaplar Yayınevi, 3. Baskı, İstanbul.
- Özçelik, Mücahit, (2010). İkinci Dünya Savaşı'nda Türk Dış Politikası, **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 29, ss. 253-269, Ankara.
- Parker, R.A.C, (Çev. Müfit Günay), (2009). **II. Dünya Savaşı**, Dost Kitabevi, 2.Baskı, Ankara.
- Passmore, Kevin, (Çev. Sinem Gül), (2014). **Faşizm**, Dost Kitabevi, 2. Baskı, İstanbul.
- Sander, Oral (2001). **Siyasi Tarih (1918-1994)**, İmge Kitabevi, 9.Baskı, Ankara.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 63 Eylül – Ekim 2017

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X Calal-Abad Uluslararası Üniversitesi,

Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü

Calal-Abad – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

Sertel, Sabiha, (2009). **II. Dünya Savaşı Tarihi**, Cumhuriyet Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.

Shirer, L. William, (Çev. Rasih Güran), (1970). **Nazi İmparatorluğu Doğuşu, Yükselişi ve Çöküşü 1**, Ağaoglu Yayınevi, 2. Baskı, İstanbul.

Shirer, L. William, (Çev. Rasih Güran), (2002). **Nazi İmparatorluğu Doğuşu, Yükselişi ve Çöküşü 3**, İnkılap Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul.

T.C Dışişleri Bakanlığı Araştırma ve Siyaset Planlama Genel Müdürlüğü, (1973). **Türkiye Dış Politikasında 50 Yıl, İkinci Dünya Savaşı Yılları (1939-1946)**. Cilt I, Ankara.

Uçarol, Rifat, (2010). **Siyasi Tarih (1789-2010)**, Der Yayınları, 8. Baskı, İstanbul.

Uluslan, Şayan, (2008). Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne Girişi-Öncesi ve Sonrası-, **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 8, ss. 237-258, İzmir.

Yakut, Kemal, (2011). **İkinci Dünya Savaşı**, Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.

Yazıcı, Fahri, (1972). **Tahran, Yalta ve Postdam Konferansları**, Sinan Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.

<http://blog.radikal.com.tr/insan-haklari/hitler-ve-almanya-22935>, **Erişim Tarihi: 14.05.2014.**

<https://skyturkvngenc.wordpress.com/2010/09/29/hitler-donemi-almanyasi/> **Erişim Tarihi: 15.05.2014.**

<http://politikakademi.org/2010/11/hitler-donemi-almanyann-ds-politikas-html/> **Erişim Tarihi: 17.05.2014**